

8. Левицький М. Дещо до справи про українську мову // Літературно-науковий вісник. – 1909. – Кн. 8.
9. Ожегов С.И. К вопросу об изменениях словарного состава русского языка в советскую эпоху // Вопросы языкознания, 1953. – №2. – С.71–81.
10. Сорокин Ю.С. Развитие словарного состава русского литературного языка в 30–90-е гг. XIX в. – М.–Л.: Наука, 1965. – 568 с.
11. Червінська Л., Дикий А. Показчик з української мови. Матеріали по 1929 р. – Х.: Державна бібліотека ім. Короленка, без дати видання. – 203 с.

ПРИНЦИПИ УКЛАДАННЯ ІСТОРИЧНОГО СЛОВНИКА ЗАПОЗИЧЕНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ ПІВНІЧНОУКРАЇНСЬКИХ ПАМ'ЯТОК XVI – XVII СТ.)

© Валентина Титаренко, 2010

к. філол. н., Житомирський державний університет імені
Івана Франка (Житомир)

УДК 811.161.2'374

У статті обґрунтовано актуальність і схарактеризовано загальні засади створення історичного словника запозиченої лексики. Проілюстровано лексичний матеріал, який увійде до описуваної лексикографічної праці.

Ключові слова: запозичення, історичне джерело та етимологічне джерело лексеми, реєстрове слово, паспортизація, засади укладання словника.

In the article the actuality and general principles of creation of historical dictionary of the borrowed vocabulary are described. Lexical material which will enter in a of the borrowed vocabulary.

Keywords: borrowing, historical source of word, etymologic source of word, passportization, dictionary compiling principles, vocabulary unit.

Запозичення – один із продуктивних способів розширення словникового складу будь-якої мови. Проблема запозичень в

українській мові сьогодні не є новою, малодослідженою. Перші наукові праці про запозичення з'являються в кінці XIX – на початку XX ст. (П. Житецький, Д. Шелудько, І. Шаровольський, І. Огієнко). Проблему мовних контактів різних періодів досліджували Л. Булаховський, Ю. Жлуктенко, Л. Гумецька, Й. Андерш, П. Лизанець, М. Рогаль, Л. Худаш, В. Русанівський, А. Непокупний, Н. Романова, С. Гриценко та ін. Зверталися до цієї теми зарубіжні дослідники, переважно польські: Ст. Грабець, Т. Лер-Сплавинський, М. Лесів, С. Роспанд, В. Вітковський, Ю. Косць. Проблему запозичень в українському мовознавстві вивчали різноаспектно, напр., у контексті мовних контактів (поява тюркізмів, полонізмів, германізмів, латинізмів, мадяризмів тощо); впливу запозичень у різні мовні періоди; жанрово-стилістичного функціонування запозиченої лексики. Цим питанням присвячено як окремі монографічні, дисертаційні розвідки, статті, так і праці, опосередковано дотичні до проблеми. Однак сьогодні дослідження слів іншомовного походження є актуальним і має практичне та теоретичне значення: потреба в історичному словнику запозиченої лексики, вироблення єдиної методології дослідження іншомовних лексем, встановлення реального відсотка запозичень в українській мові, необхідність теоретичного узагальнення тощо.

Попри значні напрацювання з проблеми іншомовних впливів на українську мову, на жаль, синтетичної узагальнювальної праці (монографії) із зазначеного аспекту та історичного словника запозиченої лексики немає. Подібних праць немає й у більшості інших слов'янських мов. Можемо назвати лише “Давні запозичення в білоруській мові” А. Булика та “Словник богемізмів” М. Басай, Я. Сятковського [2; 8]. Слова іншомовного походження потребують спеціального дослідження ще й тому, що в українській лінгвістиці не створено історичного словника запозичених слів. Хоч походження лексем в українській мові відображено в історичних словниках (Словник староукраїнської мови XIV–XV ст., Словник української мови XVI – XVII ст., Матеріали... Є. Тимченка тощо) [5; 6; 7], але, як зазначають самі укладачі, встановлення джерела запозичень не є для них основним завданням. Розпорошеність праць, у яких об'єктом виступають запозичення, часто заважає дослідникам однозначно кваліфікувати ту чи ту лексему.

Етимологічний словник української мови – праця, у якій системно відбито вказівки походження слів, але в ній переважно представлена лексика XIX – XX ст. Протягом періоду, аналізованого укладачами, змінилися шляхи проникнення слів іншомовного походження: посередником стала російська мова, а в XVI – XVII ст. була переважно польська. Тому ремарка “через російське посередництво” не відповідає дійсності в тому випадку, якщо номен уже засвідчений у пам’ятках до другої половини XVII ст. (наприклад, автори етимологічного словника української мови при запозиченні лексеми *курок* з польської мови вказують на посередництво російської мови [ЕСУМ III: 156], із чим важко погодитися, оскільки, найдавніша фіксація цього слова в російських пам’ятках відзначена в 1609 році [СлРЯ XI – XVII; 8: 140]. Наявність лексеми *курок* у тексті судової справи з Житомира, датованої 1605 роком (ДМВН 1605: 60), не дає жодних підстав сумніватися в прямому її запозиченні з польської мови, а не через посередництво російської). Водночас усі однокореневі та похідні слова в етимологічному словнику подано в одній статті, а історія появи окремих із них не завжди збігається.

Хронологічні межі дослідження зумовлені тим, що цей період (XVI–XVII ст.) виділяють як окремий чи як частину староукраїнської мовної доби багато дослідників, які вивчали питання періодизації української мови (Ю. Шевельов, В. Німчук, В. Русанівський, О. Горбач). Він позначений розвитком окремих стилів і жанрів староукраїнської мови, урізноманітненням тих, що існували, зокрема ділового стилю. У цей час контакти українців із народами Європи, передовсім поляками, значно активізуються, а тому в староукраїнську мову потужним струменем уливаються насамперед полонізми, слова з інших європейських мов безпосередньо та через посередництво польської мови.

Мета статті – висвітлити основні принципи укладання лексикографічних статей історичного словника запозиченої лексики. Завдання – проілюструвати лексичний матеріал, який має ввійти до словника, та охарактеризувати основні засади укладання аналізованої лексикографічної праці.

Основою укладання словника слугували засади історичних словників інших типів, зокрема Словника староукраїнської мови XIV–XV ст. [5], Словника української мови XVI–XVII ст. [6],

Матеріали... Є. Тимченка [7], Даўнія запазычанні беларускай мовы А. Булики [2] та ін.

Основне призначення словника – зібрати лексику іншомовного походження, яка функціонувала в північноукраїнських текстах XVI – XVII ст., висвітлити особливості її функціонування в аналізованих текстах (визначити джерело походження, подати семантичну характеристику, хронологію, територію поширення виявленого запозиченого слова).

Реєстр словника становитиме іншомовна апелятивна лексика, яка наявна в північноукраїнських пам'ятках XVI – XVII ст., успадкована й неуспадкована в подальшому українською мовою. У досліджуваних текстах трапляється низка запозичених слів, які вжиті в пам'ятках одинично (*инъте(р)мисия* 'перешкода') *ноць, пець, просятъ пецены(х)* та ін.). Із сучасного погляду важко стверджувати, чи ці лексеми на той час використано okazіонально, чи вони були надбанням тогочасної української мови (літературної чи (і) розмовної). Такі лексичні одиниці теж увійдуть до реєстру словника.

Джерельною базою словника слугуватимуть тексти різних стилів XVI – XVII ст., які походять із північноукраїнських територій та в яких виразно виявлені поліські лінгвальні риси. У цей період найбільше представлений діловий стиль (акти гродських, підкоморських та земських урядів із Володимира-Волинського, Луцька, Житомира, Овруча, Києва, грамоти, універсали як державного рівня, так і приватні). У невеликій кількості наявні пам'ятки інших стилів – це художня, полемічна, конфесійна література.

Лексику іншомовного походження можна класифікувати двома способами: за *етимологічним* (з якої мови походить слово) джерелом та *історичним* (з якої мови безпосередньо було запозичене слово). У словнику використовуватимемо перший спосіб. Аналіз запозичень за етимологічним джерелом передбачає встановлення шляхів проникнення лексики іншомовного походження. У досліджуваний період до староукраїнського лексикону безпосередньо проникали, безсумнівно, полонізми та більшість лексем тюркського походження. Лексика чеського, латинського, германського, грецького тощо походження могла з'являтися двома шляхами: безпосередньо (через писемні іншомовні документи, торговельні операції,

колонізацію) та за посередництвом (переважно польської мови, подекуди церковнослов'янської). Для більшості слів установити точний шлях появи в староукраїнських пам'ятках неможливо (малоінформативність зовнішніх ознак (процес освоєння) запозиченого слова, відсутність належних екстралінгвістичних факторів). У роботі дотримуємося поглядів В. Гумбольдта, О. Потєбні, В. Акуленка [1] та інших про те, що народження слова в мові – це творчий і багатоактний процес, який передбачає появу мовного знака в мові не раз і не в одному варіанті, поки він стане усталеним. Це означає, що одне й те саме запозичення в текстах різних пам'яток могло з'являтися як прямо, так і через посередництво. У дослідженні під час паспортизації деяких запозичених слів до форми мови-джерела наводимо паралелі з інших мов (наприклад, для латинізмів може бути зазначена німецька та польська, для германізмів – польська й чеська та ін.). Наведені паралелі можуть свідчити про можливий, але не єдиний шлях проникнення тієї чи тієї іншомовної лексеми.

Структура словника. Словникова стаття складатиметься з:

1) реєстрового слова (надрукованого великим шрифтом) у початковій формі (традиційно, іменники, кількісні числівники, іменникові займенники – у називному відмінку однини; іменники, які вживаються лише в множині, – у називному відмінку множини, прикметники, порядкові числівники, прикметникові займенники та дієприкметники – у називному відмінку однини чоловічого роду, дієслова – в інфінітиві). Заголовки подаватимуться без виносних літер, тител, надрядкових знаків;

2) наведених паралелей з інших мов. Спочатку йтимуть можливі мови-посередниці, останньою – мова-джерело (наприклад, лексема *provizija*, яка походить з латинської мови, матиме такий опис: п. *provizja*, нім. *Provisión*, лат. *provisio*). Уважаємо за обов'язкове покликання на відповідні етимологічні чи іншого характеру праці, які вказують походження аналізованих слів, тому після мови-донора зазначатимемо скорочено джерело, звідки взята інформація про історію запозиченої лексеми (наприклад, ЕСУМ, ESB, BES, Вr, Б та ін.);

3) значення іншомовного слова, яке встановлено на основі контексту. Семантика слів розкриватиметься за допомогою сучасного

літературного відповідника (*цепликъ* (Луцьк, 1573; ТУ: 155) (п. *ceplik*, нім. *Zöpfel* [Вг: 58; Б: 349]) 'гачок'), коли це не можливо – описового тлумачення (*кобенякъ* (Житомир, 1611; АКЖГУ: 34) (п. *korieniak*, тур. *kerānāk* [ЕСУМ II, 476]) 'вид верхнього одягу з башликом'). Якщо слово має декілька значень, то всі вони подаються окремо з відповідною нумерацією й паспортизацією:

ПЛАЦЬ, ПЛАЦЬ [п. *plac*, нвн. *Platz* походить від нлат. **plattea* (< *plātēa*) 'місце, відкритий простір, вулиця' (ЕСУМ IV : 433–434)] 1) 'виділене місце (переважно під забудову)': *то(т) пля(ц) ... вечны(ми) часы на себе де(р)жа(ти) и вжива(ти) и на не(мъ) сѧ будова(ти)* (Володимир, 1577; ВГ: 35); 2) 'поле': *пляц немалыи, ячменем и ярою пшенице, непожатый засеяный, на котором могло быт копъ килкадесят albo и болшеи* (Луцьк, 1647; СР: 334); 3) 'місце з будинком і територією навколо нього': *дворы землянские въ замок: пана Оникиевъ Горностаевъ ... а иныие пляцы землянские, и мѣстцкие, и поповские порожни* (Овруч, 1684; АрхЮЗР. ч. VII, т. 2: 37); 4) 'майдан': *Понева^{жс} оу книжце своей так рокъ во лвоѣ твореной выехалъ на плацъ з выводами вѣры костела римского...* (Ключ: 7).

Зазначимо, що не в усіх випадках для виявлення лексичного значення допомагає контекст пам'яток, особливо якщо лексема була багатозначною. Крім проблеми визначення лексичного значення, "характерною особливістю контекстів цих слів є те, що вони майже не інформують про індивідуальні, зокрема, визначальні особливості предмета чи явища, що асоціюються з відповідним словом у свідомості людей. У кращому разі контекст повідомляє про належність слова до тієї чи іншої тематичної групи, фіксуючи тільки деякі ознаки предмета: найчастіше їх ужиткову вартість або спосіб практичного використання" [3: 30]. У тих випадках, де контекст був малоінформативним для встановлення значення слів іншомовного походження використовували матеріали різних словників (Словник староукраїнської мови XIV – XV ст., Словник української мови XVI – XVII ст., Матеріали... Є. Тимченка, Словарь... М. Горбачевського, словники малозрозумілих слів, подані в опублікованих пам'ятках тощо), довідкову літературу та ін.

4) кожне значення лексеми ілюстроване контекстом з пам'ятки. Цитати наводяться з пам'яток, писаних на різній території

(Києва, Житомира, Луцька, Володимира тощо) та з різних стилів. У межах одного значення цитований матеріал подаватиметься в хронологічному порядку, у межах слова – від найуживанішого значення до найменш уживаного. Оскільки джерелами словника є переважно опубліковані пам'ятки, то орфографія й пунктуація ілюстративного матеріалу подана без правописних змін. Лише виносні літери подаватимуться уніфіковано – у дужках.

Після наведеної ілюстрації йтиме вказівка на локалізацію лексеми (Київ, Житомир, Луцьк тощо), датування пам'ятки, покликання на джерело в скороченому вигляді та сторінку (наприклад, Житомир, 1590, АЖГУ: 93).

Усі одиниці наводитимуться в алфавітному порядку.

У досліджуваних текстах наявні слова, які мають різні фонетичні, орфографічні варіанти (*арешть*, *арасть*, *аресть*; *б(р)уна(т)ный*, *бу(р)на(т)ны(и)*; *итихлерь*, *итех(х)лерь*, *спихлерь* тощо). Такі лексеми подаватимуться в одній словниковій статті. На першому місці стоятиме найпоширеніший варіант або варіант, найбільше наближений до форми сучасної української мови, решту варіантів слід подавати в одному ряду в алфавітному порядку. Ілюстративний матеріал наводитиметься на всі форми:

ЕРМЯКЪ, ЕРЪМЪ КЪ, КГЕРМАКЪ, КГЕРМАКЪ, ОРМЯКЪ, ЯРМЯК [п. *giermak/jermak*, тур. *ärtäk* (BES I, 423)] 'кобеняк: довгий із відлогами чоловічий одяг із овечого сукна': *ме(л)ника манастырЪ Меле(ц)кого Фе(д)ка зранили и збили... отнАли...ε(р)мякъ сукна моравского и(з)шнурами шо(л)ку чоного [!]* (Володиир, 1578; ТУ: 171); *У Евхима Мелника... взято: ермяковъ Люнскихъ три...*(Житомир, 1618; АрхЮЗР: 246); *...и ихъ сами(х) полутили и подрали: зъ Яна Болобана кожу(х), еръмАкъ лю(н)ски(и) голубы(и), ко(л)пакъ лиси(и)...*(Луцьк, 1578; СР: 59); *...взели и пограбили у оного... кгермакъ чо(р)ны(и)...*(Володимир, 1605; ТУ: 239); *... взяли: готовыхъ грошей две копе, кгермаковъ два...*(Житомир, 1618; АрхЮЗР: 242); *...взя(л) и пограбиль: ... коня шε(р)стю з сива плε(с)ниво(го)... о(р)мяко(в) два...* (Житомир, 1590; АЖГУ: 50); *Взяли з мене наε(р)вє(и) я(р)мя(к) каразєєвы(и) бєлы(и)* (Житомир, 1590; АЖГУ: 45).

Незначна кількість запозичених слів в аналізованих текстах виступала омонімами (наприклад, *рызы* 'міра паперу' та *рызы* 'одяг

священника'; *спижа* 'продукти харчування' та *спижа* 'олово' тощо). Їх пропонуємо подавати традиційно в окремих словникових статтях із цифровою позначкою зверху:

БРАМА¹, БРАНА [стп. *brama*, *brana*, стч. *brana* (ESB: 37-38)] 'великі ворота у фортецях, міських укріпленнях, баштах, брама': *пан Матеи Броневський и пан Адамъ Забильский за саями стоячи аж до брамы препроважали* (Житомир, 1635; АЖГУ: 115). *На томъ месте тепере заробили брану воротную* (Овруч, 1684; АрхЮЗР. ч. VII, т. 2: 36).

БРАМА² [стп. *brama*, нім. *brame*, *bräme* (BES I: 72)] 'облямівка': *...было: саянов оксамитных чотыри: оден чорного оксамиту рытого з трема брамами злотоглавовыми* (Володимир, 1573; АрхЮЗР. ч. VII, т. 2: 49).

Під час аналізу запозичень виявили низку слів, для яких науковці визначають різне джерело походження. Так, лексему *хвиля* в значенні 'короткий час, мить' А. Булика в білоруській мові вважає полонізмом [Б: 344], С. Тимченко виводить від гот. *hweila* [Т 2: 461], Л. Матвеева-Ісаєва заперечує запозичення в українській із польської та вважає, що семантика темпоральності розвинулася в українській мові на базі слова *хвиля* 'коливання води', а звідси лексема потрапила до польської, хоча авторка не виключає чеського впливу [4: 72–80]. В. Борись етимологію слова виводить із німецької (п. *chwila*, двн. *chwīl/ (h)wīla* 'час, година' [ESB: 73]). Польський етимолог А. Баньковський визнає за західнослов'янським [BES I: 165]) та ін. Уважаємо, що різне тлумачення слів слід відображати в словнику покликанням на відповідну літературу:

Ω(К)ША [з дукр. стп. *oksza*, дшвед. *aksjō* (BES II: 406); стп. *oksza*, нім. *Axt* (Б: 225; з нім. праслова *Axt*, яке споріднене з лат. *ascia*, гр. *aksinē* (Вг: 378)] 'вид сокири, теслярська сокира': *збо(ж)ε з (с)крыни побрано, начи(н)ε млыновое, пила, топор, бо(д)ня, ω(к)ша, замо(к) ω(т) скрыни взято...* (Житомир 1609; ДМВН: 138).

ХУСТКА [п. *chusta* (Б: 346); новогр. 'жіноча спідниця' й нім. (снн.) *fustein* 'вид тканини' (Ф IV: 286); рум. *fustă* 'спідниця, нижня спідниця', можливо, є лексичним балканізмом італійського походження (ESB: 72)] 'хустка': *Тоє(ст) меновите взяли... хустокъ двана(д)ца(т)* (Житомир, 1611; АКЖГУ: 34).

Заголовком словникової статті переважно є одне слово, лише інколи словосполучення:

ЛЕКЦЕ ВАЖИТИ, ЛЕКЦЕВАЖИТИ [п. *lekceważyć* в п. калька з лат. *parvi pendit* (BES II, 16)] 'нехтувати': часто виступає із займенником *собє*: *и(ж) поменєны(и) панъ Кгрѣиє(ц)ки(и) и пани Кгрѣиєцъкая не (д)баючи ничого на (с)рокго(с)тъ права по(с)политого и вины в ни(м) описаные овишємъ ле(г)це собе важить* (Житомир, 1635; АЖГУ: 138); *меновитые выже при(н)цыпалове с помочниками своими... право(м)посполиты(м) и привилєями обварованыє, але то все ле(г)це собе важачи и за низа(ч) маючи* (Володимир, 1638; ГУ: 308).

Кілька запозичених слів виявили в стійких і лексикалізованих словосполученнях (*у вушах брѣмяти* 'зберігатися в пам'яті, згадуватися'; *душамъ память заронити* 'не здійснювати поминального обряду тощо), ілюструвати їх слід зі спеціальною позначкою <>:

ПАДОЛЬ [п. *padól* (BES II: 485)] *перен.* 'тілний, тяжкий світ': <> *на сє(м) зє(м)но(м) падоле мєшъкаючи(и)* (Житомир, 1650; ДМВН: 211).

Перспектива подальших наукових досліджень – укладання й публікація історичного словника запозиченої лексики.

Умовні скорочення назв мов і діалектів

- гр. – грецька
- лат. – латинська
- нвн. – нововерхньонімецька
- нім. – німецька
- нлат. – народнолатинська
- п. – польська
- рум. – румунська
- стп. – старопольська
- стч. – старочеська

Література

1. Акуленко В. В. Німецький вплив на розвиток української мови: проблеми методології // Мовознавство. – 1997. – № 1. – С. 12–18.
2. Булька А. М. Даўнія запазычанні беларускай мовы. – Мінск: Навука і тэхніка, 1972. – 384 с.

3. Єдліньська У. Я. Значення слова і контекст у Словнику староукраїнської мови XIV – XV ст. // Мовознавство. – 1968. – № 1. – С. 29–35.
4. Матвеева-Исаева Л. В. О заимствованных словах. – Ученые записки ЛГУ им. А. И. Герцена. – 1953. – Т. 92. – С. 71–101.
5. Словник староукраїнської мови XIV – XV ст.: У двох т. – К.: Наук. думка, 1977–1978.
6. Словник української мови XVI – I половини XVII ст. – Вип. 1-12. – Львів, 1994–2006.
7. Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV – XVIII ст. У двох книгах / Підг. до видання В. В. Німчук та Г. І. Лиса. – Київ-Нью-Йорк. – 2003.
8. Basaj M., Siatkowski J. Bogemizmy w języku polskim. Słownyk. – Warszawa, 2006. – 502 s.

Джерела

- АЖГУ** Акти Житомирського гродського уряду: 1590 рік, 1635 рік / Підгот. До вид. В. М. Мойсієнко. – Житомир, 2004. – 251 с.
- АКЖГУ** Актова книга Житомирського гродського уряду 1611 року / Підгот. До вид.: А. М. Матвієнко, В. М. Мойсієнко. – Житомир, 2002. – 392 с.
- АрхЮЗР** Архив Юго-Западной России, издаваемый Комиссией для разбора древних актов. – Ч. 1-8. – К., 1859–1914.
- Б** Булька А. М. Даўня запазычанні беларускай мовы. – Мінск: Навука і тэхніка, 1972. – 384 с.
- ВГ** Волинські грамоти XVI ст. / Упорядн. В. Задорожний, А. Матвієнко. – К.: Наук. думка, 1995. – С. 17–223.
- ДМВН** Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст.: Зб. Док. / Підгот. До вид. В. В. Німчук, В. Русанівський та ін. – К.: Наук. думка, 1981. – 316 с.
- ЕСУМ** Етимологічний словник української мови: / За ред. О. С. Мельничука: В 7-ми т. – К., 1982 – 2006. – Т. 1–5.
- Ключ** Смотрицький Герасим. Ключ царства небесного / Підгот. до вид. В. М. Мойсієнко, В. В. Німчук. – Житомир, 2005. – 123 с.
- СлРЯ** Словарь русского языка: XI-XVII вв. – М.:Наука, 1975–1987. – Вып. 1–13.

-
- CP** Селянський рух на Україні 1569-1647 рр. Збірник документів і матеріалів / Упорядники Г. В. Боряк та ін. – К.: Наук. думка, 1993. – 357 с.
- ТУ** Торгівля на Україні, XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина / АН УРСР. Археограф. комісія та ін.; упор. В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. – К.: Наук. думка, 1990. – 408 с.
- Ф** Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4-х т. – М.: Прогресс, 1964 – 1987.
- BES** Bańkowski A. Etymologiczny słownik języka polskiego. – Warszawa, 2000. – Т.1–2.
- Br** Brückner A. Słownik etymologiczny języka polskiego. – Kraków, 1957. – 806 s.
- BS** Basaj M., Siatkowski J. Bogemizmy w języku polskim. Słownik. – Warszawa, 2006. – 502 s.
- ESB** Boryś Wiesław. Słownik etymologiczny języka polskiego. – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005. – 863 s.

ЯВИЩЕ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ (СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

© Оксана Ковтунець, 2010

Інститут української мови (Київ)

УДК 811.161.2'373.43

У статті розглянуто позамовні та внутрішньомовні чинники впливу на розвиток української мови в кінці XX – на початку XXI століття. Оглядом подано інформацію про вивчення змінних процесів на лексичному рівні мови. Детальніше розкрито питання актуалізації в сучасній українській мові, названо причини явища актуалізації, обґрунтовано термін “актуалізована лексика”, описано ознаки актуалізованого слова.

Ключові слова: змінні процеси, лексичний рівень, українська лінгвоекотологія, явище актуалізації, актуалізована лексика.

In the article the extralinguistic and interlinguistic factors of influence are considered on development of Ukrainian at the end of XX – at the beginning